

Numărul 18

Oradea-mare 14/27 maiu 1906.

Anul XLII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Istorie africană.

(Urmare.)

Lumea civilizată eră de tot neliniștită de soartea lui Emin pașa, care dispărură de mult între selbaticii regiunii ecuatoriale din Africa. Se află apoi un bărbat curajos, care se decise a străbate prin miile de pericole de moarte, prin ținuturi cu desevărsire necunoscute, ca să readucă în lumea civilizată pe Emin.

Aceasta eră cea mai bună ocaziune pentru mine; dorul meu de țeri necunoscute se aprinse, nu mai eră cu puțință a-l potoli. Nici nu voiam aceasta. Mă decisei să me alătur și eu la expedițiunea lui Stanley.

Deviza dată eră de-a străbate până la lacurile mari ale Africei ostice.

Stanley se decise a străbate la acest punct din partea vestică a Africei, folosindu-se de calea de apă ce o oferă riul Kongo.

Acest plan mie nu-mi plăcură de loc: mă pusei pe cugete și planuri, îmi frământai câte-va zile mintea, în urmă mă decisei a întreprinde o expediție separată.

Bani aveam, eram singur în lume, nu eram deci nimerui dator cu socoteală despre nebuțiile mele.

Hotării să plec în Sansibar. Mă provăzui cu celea trebuincioase pentru o astfel de expedițiune; îmi luai în servit o sută de negri bine aleși, trecui cu ei în Dar-es-Salam.

Jurnalele nu știau nimic de întreprinderea mea îndrezeată. Ce-mi pasă, îmi ziceam; cu atâta va fi mai mare uimirea, când mă voi întoarce cu Emin pașa.

Din ținuturile ostice ale Africei până la lacurile Victoria Nianșa și Tanganica calea e cel puțin cu jumătate mai scurtă decât din ținuturile vestică. Planul meu deci nu eră lipsit de șansele cele mai bune ale reușirei.

Încărcai bagagiile pe spatelurile robuste ale negrilor și pornii cu cea mai bună nădejde.

N'are interes să vă enerez toate greutățile, pe cari a trebuit să le învingem, toate pericolele prin cari ne-am străcurat ca prin urechile acului.

E destul să știți atâta, că pericolele creșteau treptat cu înaintarea noastră greoaie.

Când am ajuns la colțul sudic al uriașului lac Tanganica, nu mai aveam decât douezeci de oameni. Ceialaltă parte a desertat laș, parte au picat în luptele purtate cu negrii selbatici.

De Emin pașa nu auzii nimic în toată lunga mea călătorie.

Proviantele îmi scăzură înfricoșat, oamenii îmi erau des-

O bănațeană.

curajați, ce puteam deci face în poziția mea critică?

Mintea sănătoasă mă sfătuiă să me îndestulesc cu celea îndurate până acum, să-mi pasc pentru odihnă două-trei zile ochii pe luciul tremurător al lacului imens, apoi strângându-mi catrafusele să me întorc spre casă.

Omul domnit de vre-o pasiune vehementă de regulă nu ascultă de sfaturile bune ale minții sănătoase.

Așă făcui și eu.

Dorul meu de țeri necunoscute mă atrăgea ne-rezistibil, precum atrage magnetul bucățelele de fer.

După odihnă de două zile, în loc de a apuca calea spre ost, pornii spre vest, mânat de o curiozitate iritătoare, căci ținuturile dinaintea mea erau până atunci încă *terra incognita*.

După o cale de vre-o câte-va zile dădurăm de o pădure prin care numai cu ajutorul securilor ne puteam tăia drum. Cu toate acestea nu mă reîntoar-sei, căci aveam nădejde, că pădurea se va sfârși dela un loc.

Și dădui nu peste mult de un ținut lipsit de arbori; acesta însă, după cum mă convinsei, eră numai un luminiș, o poiană mare în pădurea seculară.

Dar numai aici putui cunoaște mărimea pericolelor în care mă aruncau ca un lipsit de înțelepciune.

Din toate părțile apărură negrii selbatici și ne atacară urlând înfiorător.

Săgețile lor primitive ne părău de tot ridicule: în contra ăstor-fel de arme o salvă din puștile noastre fu destulă, ca selbaticii încrămeniți de spaimă să dispară ca șoarecii în pământ.

Abia trecură câte-va minute și mi-se dădă ocaziune a-mi schimbă părerea desprețuitoare despre valoarea armelor primitive ale selbaticilor.

Erau foarte periculoase acelea.

Doi din oamenii mei, pe cari îi sgăriă puțin câte o săgeată, muriră în câte-va clipite. Eră evident, că săgețile au fost otrăvite.

Imi eră cunoscut obiceiul selbaticilor de a-și otrăvi armele. Am văzut cum fabrică indienii din America veninul de săgeți pentru puștile lor suflătoare. Cât e de nevinovată materia aceasta la aparință, poți înghiți din ea fără frică. Dar de ajunge din acest venin numai o cantitate de tot mică în circulația sângelui, respectivul e răpit de moarte. Nu-i ajută nici o medicină, moartea lui e sigură.

Mai târziu văzui apoi și fabricarea veninului de care se folosesc negrii aceștia. Il fac din un soi de furnici mari roșii.

Calea mea deveni din ce în ce mai aventurioasă și periculoasă. Peste câteva săptămâni ajunsei la un riu necunoscut. Nu știu nici acum cum se numește. De privesc însă pe charta Africei, mi-se pare, că acest riu a fost Boloki, sau vre-un afluent de al seu.

Dorul meu eră stâmpărat acum. Pe acest loc înaintea mea încă nu umblase nime.

Însă prin ce jertfe și pericole ajunsei până aici!

Din oamenii mei mai erau încă zece. Dar și aceștia în ce condițiune!

Acum văzui, că nu-i încătrău, trebuie să me reîntorc, de cumva nu voiam a-mi perde și urma de speranță, că-mi voi putea mântui viața.

Dar încă înainte de a-mi pune la cale deciziunea luată, auzii din toate lăturile urlete selbatice, stri-

gări înfiorătoare. O mulțime de draci negri cu ochii sgâiți, cu espresione bestială în fețele lor tetovate, se aruncară orbiți de selbătăcie asupra noastră.

Erau cel puțin două sute, de nu mai mulți.

O salvă detunătoare din unsprezece puști făcū să clocotească valea nededată cu astfel de pocnituri.

Negrii ametiiră pe un moment. Primirea acestai umplū de groază. Mai mulți dintre dānșii se sbuciu-mau urlând în sânge.

Atacul nou fu susținut numai de șapte puști, căci patru din noi picară.

Am stat de nenumărate ori în față cu moartea, fără ca să-mi bată inima mai vehement; în față acestui spectacol înfiorător – nu neg – am simțit un fel de frică.

Negrii se încrezură în mărimea numerului lor, căci, în butul focului ce imprăștiau puștile noastre, se aruncară orbiți de furie pe noi.

Eram perduți!

În estremul pericolului amenințător mă aruncau în riu. Patru din oamenii mei imi urmară, ceilalți nu apucară, căci remaseră tăvăliți la pământ.

Incepui a înnotă bărbătește. Privii îndărăpt și văzui cu bucurie, că nici unul dintre atacatori nu cutează a mă urmări.

Tipetul dureros al unuia dintre oamenii mei, ce înnotă după mine, mă făcū să pricep cauza inertiei selbaticilor. Văzui gura dințoasă a unui crocodil scârbos imbucând între hohotele selbaticilor de pe mal picioarele omului meu.

Groaza imi înghețā sângele în vine!

În urma oamenilor mei ce înnotau după mine plutiau îngrozitor pe suprafața apei spetele verzii ale unei turme întregi de crocodili cu gurile căscate. Avui nefericire de a fi martor ocular morții inspăimântătoare a bieților mei oameni.

Cu toate acestea instinctul salvator de viață, lucră în mine puternic. Imi încordai puterile până la rumperea vinelor mele.

În fine ajunsei malul găfăind de osteneală și frică.

Eră și timpul suprem, căci un crocodil ajunse deja în cea mai periculoasă apropiere a călcăelor mele.

Șiit la uscat, imi întoar-sei privirea la malul celalalt al riuului. Văzui că selbaticii-s foarte iritați. Se sfătuiău cu sgomot mare, unii din ei se încercară a-mi trimite peste riu câte o săgeată înveninată. Riul eră însă lat, săgețile lor nici mijlocul lui nu-l ajungeau. A tentă calea ce o percursei eu nici unul nu cuteză. În contra acestei încercări crocodilii imi erau cei mai respectabili apărători.

Văzându-mă scăpat din sfera lor de putere, selbaticii se depărtară neîndestuliți.

Eu remasei singur în centrul cel mai selbatic al Africei întunecoase.

De ce mă puteam apuca în starea-mi critică? Să mai risc încă odată a notă peste riul băjbăitor de crocodili?... Brr... Nici odată. Mai bine moartea de o săgeată înveninată, decât prospectul îngrozitor de a îngrășia cu corpul meu o ființă atât de grețoasă.

Mă concrezui sorții oarbe, care de atâtea ori m'a scos din situațiile celea mai critice, și pornii spre vest în sinul întunecat al necunoscutului.

Pribejii vre-o câteva zile fără a da de urmă de om. Umblam și nu mă puteam orientā unde mă aflu,

căci de sine se înțelege, că instrumentele mele fizice au ramas în prada selbaticilor.

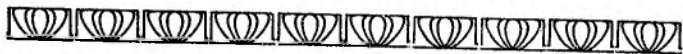
În pribejirea-mi tristă, se alătură apoi de mine un tovarăș sincer, căci nu mă părăsîă nici un minut, însă foarte neplăcut torturător. Eră foamea crescândă în progresiune geometrică.

Unicul meu nutremânt se compunea din pomnițe, — ce e drept foarte gustoase ca desert, însă nici decăt corespunzătoare pentru foamea înfricoșată ce mă istovîă, fără să am alte nutreminte decăt niște fructe selbatice.

Incepui a slăbi în mod înspăimântător. Aveam pușca la mine, mă temeam însă a mă folosi de ea ca defunătura ei să nu deștepte curiositatea selbaticilor. De mi-ar fi oferit atunci pentru ea cineva o săgeată primitivă, aș fi înșchimbât fără șovăire.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

Sonet.

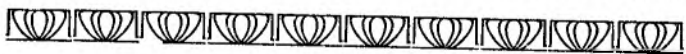
*Se scutură sălcâmi de povară,
Cu șuer aspru la fereastră-ți bate
Turbatul vânt... Ah ce singurătate
Și ce pustie lumea e afară.*

*Din firul amintirilor curate
Icoana lui ți se desface clară
Cu ochii blânzi și mari, ce luminară
Copilăriei tale alintate.*

*E mult de-atunci. Și astăzi cine știe
De-atâta dor aduce-și el aminte?...
Și cât ai vrea la pieptul tău să vie.*

*În mângăerea dulcilor cuvinte
Să-ți pară clipele o vecinicie,
Copilă visătoare și cuminte!*

I. U. Soricu.

S'a risipit în dureri.

Sfârăe fusul ca scos din minți; roțița ce ține firele o vezi cât un inelaș. Nu sbârănăe un fus, nici doue, ci o roată de fete și-a dat întâlnire în casa Sofichii, unde cu caiere prinse în furci vrăstate, ticluiesc la glume și umplu casa cu veselie.

E largă casa, cu ochiuri joase; când i-s'a pus temelia, li-a trecut par'că prin minte, că acolo o să fie odată șezătoarea satului. Prin cele doue jamuri chioare nu se furișă nici o tăietură de lumină, când se strângea tinereața, ci le acoperîă o placă tăciunoasă. Firea tăcea mîlc; frânturi de vorbe se svârliu numai atunci, când se da zăvorul la o parte.

Cântecul grelușilor din curte îl îngână Tărcușe Sofichii; avea gospodina o capră legată la pripon, ce rumegă pe bătrânește... Fusele nu mai au astâmpăr, drept ce caierele se suptiază, iar cotoarele fuse-

lor se rotînzesc de cânepă. — Irina lui Breabăn dă fusul gata, iar Lina Mărului mai sucește de câteva ori și ridică și ea cu mândrie fusul greu de tort. La toate grăbesc degetele ca prisnelul; torc pe întrecute.

Bune zile duceau brândușele satului în șezătoare; nu odată se necăjiau pe ziuă, că nu-și închide ochii, să poată pune furca subsuoară. Și cum nu, când acolo își țes ele pânza amintirilor și-și dapăn caierul mângăerilor.

Cu inimile podidind de iubire și cu gândul pierdut în smirna visurilor dulci, șuguesc între-olaltă cu gâtul prins în șiraguri de mărgele și cu pieptul în salbă cu bani grei...

Pe placa de sgară forfotește o oală cât un bostan. E plină cu grăunțe pentru pușorii Sofichii, cari cu furcile improptite — obosiți de resuceală — aștept bobii clocotiți. Agapia Sofichii stoarce mustul încurând și potrivește bostanul la răcoare, mai apoi împrăștie bobii pe o scândură în jurul căreia fac piramidă brândușele satului.

Firul nimicurilor îl ține de obicei Veta lui Găvrus, o lipitoare de fată, care auzind afară tropot, strigă:

— Fetelor să grăbim cu bobii, căci vin flăcăii și atunci nu ne lasă nimic. Las' vină!...

Placa carbunoasă potrivită în jamuri, nu mai eră, picurii luminoși svârliți pe cearceaful azuriu și secera de argint a lunei, sorbise cernitul vag.

Pe părul Linii Mărului tremură un praf de aur, coborând din lună, fetele îl văd și-l admiră. Lina părea o ființă ce plutește în zări de argint. —

— Știți voi fetelor ce o să însemne asta că s'a coborât luna pe capul Linei — zice una — ea se va mărturisi mai aproape? O fi zău, o fi... Doamne dă, că jucăm pân' la șchiopate!

În casă se face liniște, unele își țin resuflarea, altele se umplu de frică; flăcăimea în pași mărunți sosită la furate de fus...

Ușa dată la o parte scârțăe ca o poartă corojită. Un flăcău mai întrecut trezește pe Tărcușe dela pripon; nu-i veniă la socoteală că ea odihniă prea greu, iar el hoinăria încă... Se strâng flăcăii ghiem, își ascuțesc corzile să cânte una de intrare:

Lasă-mă mândruță 'n casă,
Că-s venit din țară-aleasă...
Și-s venit din depărtări,
Din scumpe și mândre zări...

Intră apoi poftind „bun lucru“. Roata se încheie, fusele se învârt iară ca smintite, dar nu la toate, căci unele torc acum pe îndelete; urechile prindeau șuguirile flăcăilor. Torsul nu curge ca-și înainte, căci se întâlnesc privirile și așă se perde răvna din mâni...

Când erau singure, doiniau ca la nuntă, se cumișiau cu cimilituri, treceau vremea câte c'o povestire, iar la sositul urâtului, spuneau nimicuri și se luau la dogite cu vorbele... Acuma pieriră doinele, poveștile cu Sânzăenile și feciorii din împărați amuțiră, căci mânilor obosite și pline de șiretenie scapă fusul, feciorii se îmbulzesc la ridicate și nu înzădar, căci plata-i un sărut ori vrei ori nu.

Toate caerile stau în sus, numai al Linii Mărului se cam înclină; fusul ei se învârtă a lene, căci Ghiță cel bun de gură se așezase prea bine pe vorbă, spunea ceva fără sfârșit și așă întârziă fusul. Fața

Linei eră sămănată cu picuri, căldurile o covârșiau. O vindeau obrații, în cari înfloriră cu zor doue fire de garoafă; o furnicau bagseamă gânduri și vreri... Pe fața bătută în călduri, fugiau din vreme în vreme surisuri pline cu nădejdi, stoarse de făgădueli tivite cu fir de aur...

* * *

Invărtitul fuselor e pe sfârșite. Focul în vatră nu mai pirotește, doar sub spuză se mai găsiă vr'un tăciunaș pentr'o lulea. — Se suise vremea binișor, pân' la cântatul cocoșilor nu erau multe palme de vreme. Roata de fete se spârgea; în mijlocul casei cu furcile lipite de braț, își vedeau de drum... Poftește noapte bună ș-apoi se ia una câte una; credeai că trec pe punte la albit de pânză.

Afară plutiă drăgălășie. În părul lunei scăpărau stelele, iar pruniștea de prin grădini părea stropită cu fulgi de zăpadă. Din răriște veniă freamăt tainic, îngânat de picatul văilor.

* * *

Nu eră în sat om de ispravă ca și Mândru. Lucrurile sătești le-a pus el la cale mulți ani, până ce a prins păr alb, drept-ce nu avea nici cinstea lui păreche. Nici de, ogoare nu-l întrecea ori-cine; avea lan bătut în spic ca ceara, cât fuge ochiul, și la toate numai pe Ghiță și pe Chiva. Feciorul eră flăcău de vreme, iar Chivuța un trupșor mărunț încă, de să-l pui sub oblon de sticlă și să te uiți la el pe nemăncate.

Crerii Mândrului îi apăsa un gând greu; în casă doriă o noră de seamă, la care se țină cu drag toți cei din casă pentru hărnicile ei. Că nu-și aduce o sferdie blegă și bercă nădăjduiă într'una, căci Ghiță eră flăcău tivit cu cumpenială și cu minte cât poftiă vremea lui; la praznice când se așternea la joc, strâns în țesături, nu-ți mai deslipiau ochii de pe el. O fată, ca o nuiă de alun, și-a ochit el, a cărei hărnicie mergea pân' acolo să prinzi rândunele cu ea, nu alta; dar îl zdrobiă gândul, că va pluti în colivia altuia, deși i-se părea că-l are drag. În fete e strânsă multă fiere, știu ciripi în multe înțelesuri...

Toma lui Bujor din cornul satului își ridicase casă, încăperile și le umplu cu țărână, dar nu avea răgaz să o bată lepede. Flăcăilor cu mănăcărime de călcăiu după joc, le-a spus că le-o dă la bătucite, doar il va învioră Dzeu locuind întrânsa, după-ce a-âta tinereață și-a dat întâlnire la o zi bună acolo. —

Feciorii ajung la învoială, dau arvună scripcariilor din Dumbravă, și vestesc veselie în sat. — Câte suflete n'or tresărit la vestea, că la praznicul din prag va fi joc mare în casa lui Bujor.

Un pâlț se lipește de altul, șopotitul curge în valuri. Nevestele nu se prea scutur la joc, cu toate astea știind că încăperile Tomii sunt la rând croite, trăgeau nădejde să fie un colț de loc și pentru ele. Spuneau bărbaților, că la praznic își vor petrece să meargă vestea...

Zi măreață, cu valuri de raze, cu miros de primăvară și cu inimi covârșite de bucurie. Soarele avea să întoarcă peste jumătate zi, ș-atunci flăcăi fercheși, fete școase din cutie și neveste oacheșe umpleau drumul; plutiău la vale ca un stol de pasări ce are drum lung de făcut.

(Va urmă.)

Petru Popa.

Durere tainică.

*De ce te mai și caută sdrobita-mi reverie,
In freamăt și-n susururi și-n negura durerii,
In seri cu farmec dulce, când vântul lin adie,
Când nori pe cer s'alungă și-mi cântă-a jale grerii?*

*De ce în vis mă chinui și-mi furi mereu din minte
Și-mi lași ca mângâere: durere numai mie;
O, spune-mi și-mi tot spune, te rog pe cele sfinte,
De ce te mai și caută sdrobita-mi reverie?*

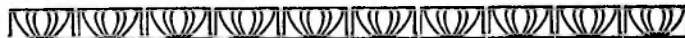
*Așă mi-e pus în zodii și scris în peptul meu,
Că-mi vei sădi tot lacrimi, tu floarea primăverii;
Iar eu în veci voi plânge căutându-te mereu,
In freamăt și-n susururi și-n negura durerii.*

*Mă-ntrebi mereu cu-un zimbet, ce dor mă ofilește,
Ei, ce folos din toate, ori chiar de-ți spui și ție;
Tu nu mă vei pricepe: că dorul îmi tot crește
In seri cu farmec dulce, când vântul lin adie!*

*Așă mă trec eu tainic, ca ceara la lumină,
Ingrop meru la zile: încet pe zi ce trece
Și-aștept în ceea lume, doar mila-ți va să vină,
Când nori pe cer s'alungă de-asupra gliei rece.*

*Când nori pe cer s'alungă și-mi cântă-a jale grerii,
In seri cu farmec dulce, când vântul lin adie;
In freamăt și-n susururi și-n negura durerii,
De ce te mai și caută sdrobita-mi reverie?*

Ioan Roșu.

Cum trebuie să cetim?

Progresul omeniței, în cursul veacurilor, a adus o îngrămădire mare de cunoștințe de tot felul, adunate în milioane de scrieri, cari sunt o avuție neprețioasă a muncii și minții omenești. Mulțumită acestei grămădiri, am ajuns în stare, că, numai să vrem, putem să ne luminăm în ori-ce ramuri de cunoștințe, de oare-ce studiile acelea ne stau la îndemână, în cărți bune și eftine. Astfel că astăzi, nu mai poate fi vorbă, ca înainte vreme, acum sute de ani, când omul căută să se lumineze, dar nu putea, căci nu avea cărți la îndemână. Astăzi grija noastră e cum am ceti mai bine, pentru a dobândi mai repede și mai temeinic cunoștințele cu cari voim să ne împodobim sufletul și să ne armăm pentru viață.

În această privință, dă câteva sfaturi foarte bune un învățat german, dl Friedrich Paulsen, unul din cei mai buni profesori de filozofie dela universitatea din Berlin.

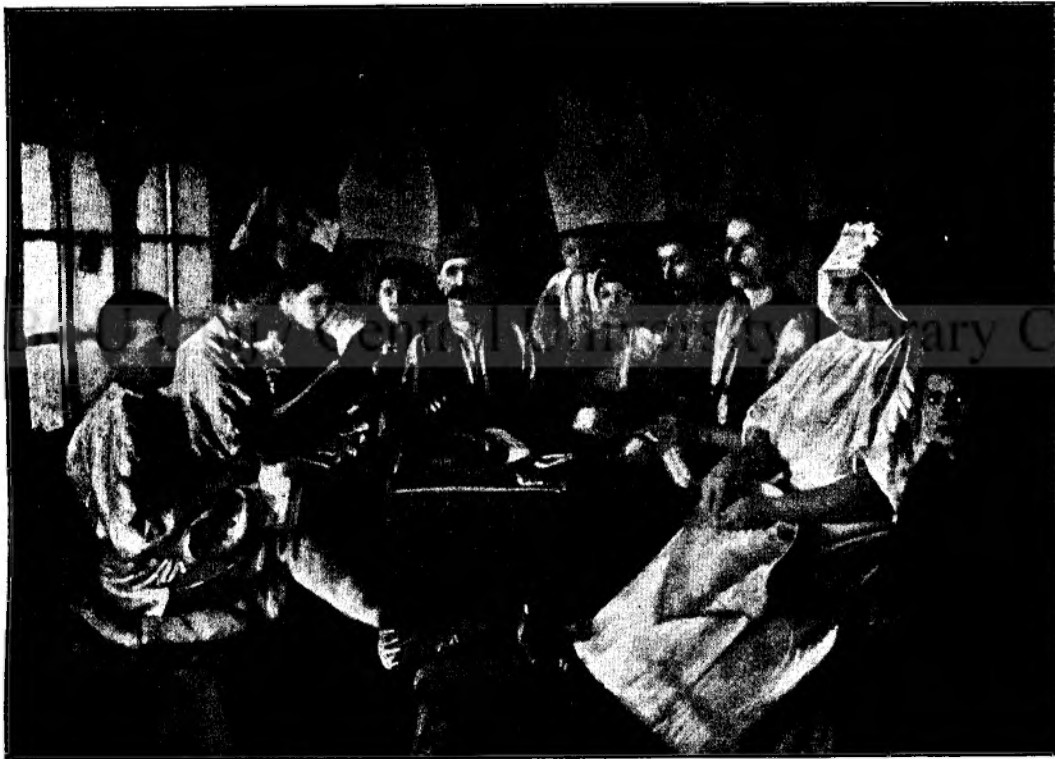
Cărți sunt și multe și bune în fiecare ramură de cunoștințe. Ca să le cetească omul pe toate, este cu neputință. De aceea, tinărul, care vrea să se lumineze, va trebui, înainte de toate, să-și ia un manual bun, care să cuprinză regulat și cu șart materia științei, în

care vrea să lucreze, să facă apoi din acel manual temelia studiului său și să se folosească de altele la nevoie.

„Când cetim o carte, trebuie să o căutăm să nu o cetim fără folos, ci așa, ca să lase cetirea urme în sufletul nostru, ca să ni se îmbogățească și întărească mintea. Cetirea aceasta, cum o voim noi, este de două feluri: întâi, când pricepem și însemnăm ce crede autorul: al doilea, când judecăm și ne lămurim bine, cum trebuie să se cugete asupra materiei sau cel puțin cum credem noi că este mai bine să se cugete.

schelet al cuprinsului. O lucrare al cărei cuprins s'a scos astfel, ni-se întipărește totdeauna, căci ceea ce s'a făcut prin cugetarea noastră, se ține minte. Astfel de schelet este sprijinul cel mai îndemânatic pentru a trece din nou prin materia cetită.

Condeii mai servește apoi la făcut note. Cetiitorul își înseamnă în câteva luni ideile sale și le pune față în față cu ale autorului, ajungând astfel la un fel de vorbire vie cu dânsul. Adese ori este destul un singur cuvânt pe marginea cărții pentru a arăta părerea noastră deosebită, a se adăoga locuri cam la fel sau deosebite din același autor sau din alții, ori

O cojocărie în Seliște.

Nu toată lumea cetește cu folos, ci foarte mulți cetesc de geaba. Acelora, cari voesc să nu-și piarză înzădar munca și timpul cu cetitul, Friederich Paulsen le dă următoarele povețe:

1) *Când cetiți, să cetiți cu condeii în mână.* Cetitul singur, fără scris, nu duce la scop. Iar condeii aduce două foloase: Primul este că atinge ideile de căpătenie, pe scurt (rezumează), arată cuprinsul pe scurt și lămurit, în șir legat, putându-se cuprinde c'o singură aruncătură de ochi. Poate că ajunge chiar marginea cărții cu însemnarea unui astfel de

fapte, cari vorbesc pentru sau contra autorului și așa mai departe. Astfel de cetire activă, pătrunzătoare, întărește judecata și ajută memoria. Idei, față de cari și-a făcut omul însuși o părere oare-care, se întipăresc odată cu critica.

2) *Când cetiți, să cetiți cu scop bine hotărât.* Când cineva ia în mână o carte după ce și-a pus anumite întrebări bine lămurite, acelaia îi spune cartea mai mult decât celui care cetește numai așa la întâmplare. Celui care întreabă i-se dă răspuns: așa lucrează însași natura; ea este gata să răspundă celui

care pune întrebări, care prin cercetări o ia la socoteală *prudens interrogatio dimidium scientiae*.) Tot așa urmează și cărțile: dau răspuns celui ce le întreabă. Întrebările pot să fie de multe feluri: mai înainte de toate se arată deosebirea ce o făcurăm mai sus: întrebări, cari privesc numai cuprinsul cărții, și întrebări, cari privesc pe autorul însuși și lucrările lui. Cineva poate să cetească pe Aristoteles sau ca să cunoască părerea lui asupra „firei lucrurilor“ sau ca să cunoască pe Aristoteles însuși. În cazul dintiu avem interes filozofic, în al doilea interes filologic; cari interese nu se înlătură unul pe altul, ci une-ori amândouă pot să intereseze deopotrivă pe cetitor.

3) *Să nu cetești numai odată.* Mai ales e nevoie de cetit de mai multe ori, mai cu seamă la început, pentru ca să se câștige o comoară trainică de cunoștințe. Cu deosebire este de nevoie însă din două priviri: pentru înțelegere și pentru ținut minte. Pentru înțelegere: începutul cărții presupune sfârșitul ei; acest sfârșit i-a fost mereu în minte autorului, ca ținta la care vrea să aducă pe cetitor. Cetitorul va trebui deci, după ce a ajuns la țintă, să se întoarcă iar la început, ca să-l priceapă în întregimea lui, acum când îl cetește având cunoștința de ținta la care el vrea să meargă. Al doilea pentru ținut minte: numai cetirea a doua duce la pătrundere și mistuire a cunoștințelor, prin faptul că deșteaptă amintiri, împăspătează, completează și împreună într'un tot (sintetizează).

Aceasta ar fi calea adevărată pentru o cetire cu folos. Cetitul de lucruri multe, fără nici o țintă, trecându-se repede peste cuprinsul cărții, nu duce la nimic; el lasă în urmă o grămadă de amintiri nehoțărâte, o memorie slăbită și simțirea că nu putem stăpâni în sufletul nostru comoara de cunoștințe. Duce la țintă numai munca făcută cu scop anumit, aci ca peste tot.

E drept însă, că mai este o întrebuintare a cărților, care își are și ea dreptul ei: răsfoirea repede spre a se dobândi o idee despre cuprinsul și forma cărții. Chiar dacă luăm numai în mână cărțile, ce ni-s-au făcut cunoscute prin pomenirea lor, tot avem câștig, prin faptul că numele lor goale se prefac în cunoștințe asupra formei, asupra tablei de materii, etc.

Sfârșind, să atingem încă o întrebare cu privire la cumpărarea de cărți. Pe ce fel de cărți este mai bine să cetim: pe cărți împrumutate sau ale noastre?

Când avem o carte a noastră, o avem la îndemână pentru întrebuintarea neîntreruptă. Și va trebui să avem grije ca, scrierile, de cari avem trebuință, să le avem în ediții bune. Cărțile sunt capitalul unui om care studiază; și, ca peste tot, așa și aci, munca cu unelte proaste și cu capital neindestulător este neroditoare și slabă.

Nimeni nu poate să lucreze cu cărți împrumutate, îndeosebi de aceea nu, fiind-că nu le poate sublinia, a le nota pe margine, etc. O carte, în care urmele unei lucrări arată o cale, când o cetim a doua oară sau când cetim ceva în ea, ușurează foarte mult întrebuintarea și de aceea are preț îndoit.

C. Ionescu.

*) O întrebare pricepătoare e jumătate de știință.

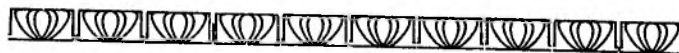
Iubire de cerșitor.

(Th. Storm).

*O lasă-mă, departe ești,
Umil să te privesc pe căi;
Tu bazm de aur din povești,
Norocuri rid din ochii tăi.*

*Sărman sunt eu, trudit și vai,
Din cuceriri nimic nu am.
De ce nu sunt fecior de crai,
Iar tu, perdut copil sărman!?*

V. Loichița.

Ciasornicul meu.

De Marc Twain.

Frumosul meu ciasornic umblase 18 luni neîntrerupt, fără să fi grăbit sau întârziat, fără să fi avut nevoie de reparaturi și fără să se fi oprit vr'odată.

Ajunsesem să fiu convins despre infalibilitatea lui cronologică și să consider mașinăria lui de indestructibilă.

Intr'o seară însă uitai să-l întorc. M'am întristat mult, ca și când aș fi știut că uitarea asta are să fie prevestitoare unei nenorociri.

Cu încetul însă m'am recules, am îndreptat ciasornicul pe nimerite și începui a mă liniști pe deplin.

Ziua următoare intrai la un ciasornicar ca să-l întreb de ora exactă. Ciasornicarul îmi ceru ciasornicul ca să-l îndrepte el. Uităndu-se la el, îmi zise:

— Întârzie cu 4 minute! Trebuie să mutăm regulatorul.

Incercai să-l rețin, nizuindu-mă să-l conving că ciasornicul meu umblă exact. Osteneală zădarnică.

El nu vedea decât un lucru, anume că ciasornicul întârzie cu 4 minute și că regulatorul trebuie mutat.

Și în vreme ce eu săriam îngrijit, în jurul lui și-l rugam să lase ciasornicul în pace, — el sevârși fapta rușinoasă.

Ciasornicul meu începui a grăbi mersul. Și fiecare zi se grăbiă tot mai mult. Săptămâna întâi îl apucă frigurile, și pulsul lui avea 150 bătăi pe minută.

În vreme de două luni întrecuse toate ciasornicele din oraș și eră față de calendar în avans cu 13 zile și mai bine. El eră deja în noemvrie și se bucură de zăpada sclipitoare, pe când în realitate vântul lui octomvrie mai flueră printre frunzișurile veștede.

Atât de mult grăbiă să ajungă la terminile de scadente, încât îmi perdă liniștea.

L-am dus la ciasornicar, să mi-l reguleze.

Mă întreabă dacă mai fusese la reparație. I-am răspuns că nu niciodată. Ochii ciasornicarului începui a sclipi plini de răutate.

Deschise apoi ciasornicul, își puse la ochi o lupă și începui să examineze mașinăria.

Îmi spuse că trebuie să-l curețe, să-l curețe, să-l ungă, să-l reguleze. Să vin peste opt zile.

După ce l-a curățit, uns și regulat, ciasornicul meu începuse să întârzie. Și întârziă încât niciodată n'ajungeam la vreme la gară, întârziam dela întâlniri și adesea ori remâneam fără prânz; ciasornicul meu făcui din 3 zile 4, și mă aduse în încurcătură, de-mi protestară o poliță. Cu încetul ajunsei la ziua de ieri, apoi de alaltăieri, apoi în săptămâna trecută. Și într-o vreme îmi inchipuiam că eu singur trăiesc în săptămâna penultimă, perzând toată lumea dinaintea ochilor mei.

Simțiam în mine dorul să conversez cu mumiile din muzee și să leg prietenie cu ele. Mă dusei din nou la ciasornicar.

Omul meu descompuse mașinăria, examină roțile și-mi spuse apoi că cilindrul e »umflat«. Mă asigură că în 3 zile poate să-l repareze. După 13 zile, ciasornicul meu umblă „în mediu“ destul de bine, dar asta nu-mi eră de-ajuns. O jumătate din zi umblă ca viforul, urlă, gemea, necheză, încât abia-mi auziam eu glasul; nu cred să fi existat în toată lumea alt ciasornic, care să-l fi putut întrece.

A doua jumătate a zilei începea să întârzie și întârziă cu atâta stăruință, încât celelalte ciasornice, pe cari le întrecuse cu multe ore, îl putură ajunge. Și așa, în 24 ore, ajungea punctual unde trebuia să ajungă. „În mediu“ îmi arată vremea esactă și n'aș fi putut zice că nu-și împlinește datoria.

Vremea medie, însă, e numai o calitate îndoelnică. L-am dus, prin urmare, la un alt ciasornicar. Îmi spuse că e ruptă spirala. I-am exprimat bucuria mea, că n'are mai mare defect. Spunând adevărul, nici idee n'aveam ce poate să fie o spirală, dar față de un străin nu voiam să-mi mărturisesc prostia.

Ciasornicarul repară spirala. Ciasornicul umblă câtă-va vreme, apoi se opriă; iar se porniă și iar se opriă, la intervale nehotărite. Și de câte ori porniă, sforăia într-una, de mă spăriam. După o luptă de 5 zile, mă dusei la alt ciasornicar.

Acesta îl făcui în bucăți, luă lupa și examână bucățile fie-care în parte, rând pe rând! Părerea lui eră că are un defect la roata minutieră. Mi-l repară.

Ciasornicul își împliniă datoria cu conștientiositate și nu mai avea decât curusul, că tot la zece minute arătătoarele se împreunau ca niște foarfeci și făceau de-aici înainte calea împreună. E firesc că nu mai știam în ce vreme trăiesc și mă dusei la un alt ciasornicar.

Individul acesta îmi declară că s'a încovoiat cristallul și s'a încălțit lanțul. Ciasornicul mai avea nevoie și de o reparație a cadranelui. Îmi făcui toate reparaturile și ciasornicul umblă cu rară esactitate, excepționând că după un mers de 8 ore, de-odată izbucni în interiorul lui un zgomot ciudat, ca și când ar roii în el mii de albine; arătătoarele se mișcau încât abia se mai zăriau. Făcură cele 24 ore în 6-7 minute și apoi se opriră obosite.

Cu inima împovorată de griji, mă dusei la alt ciasornicar și-l privii, intristat cum îmi descompune ciasornicul. Eram hotărât să-i fac o închiziție strășnică, căci lucrul întreg începea a mă neliniști în mod foarte serios. Ciasornicul, nou, costase 200 dolari și vre-o 500-600 plătisem până acum pentru reparaturi.

Cum mă uitam la ciasornicar, de-odată, fața lui mi-se părui foarte cunoscută. Într-o clipă îmi adusei

aminte de el: fusese mașinist pe un vapor, și încă mașinist dintre cei mai slabi.

Examină fie-care bucată și-și dădu apoi părerea cu aceeaș siguranță ca și ceilalți ciasornicari.

— Trebuie să reparăm ventilul cu siguranță!

Fără să mai perd vremea cu vorbe de prisos, îi trântii ciasornicul de cap și eșii.

Unicul meu Wilhelm (acum, durere! e mort) a-vea o vorbă predilectă: calul bun numai până atunci e cal bun, până a dat-o odată la fugă cu stăpân cu tot și ciasornicul bun până atunci e ciasornic bun, până n'a ajuns în mâinile ciasornicarilor spre reparație.

Și se mai întrebă de multe ori, mirat, că oare ce naiba ajung toți căldărarii, fierarii și faurarii cari nu se pot fericii cu meseria lor?

Nimeni nu i-a știut însă da răspuns la întrebarea asta.

S'o borșit.

— Anecdota. —

Umblă popa cu botezul
Botezând pe fiecare,
Iară oamenii, creștinii,
Îl îmbiau cu mâncare.

Alții fiind mai cu stare
Aduceau și beutură,
Ca Sfinția-Sa tătucul
Să-și stămpere ceea gură.

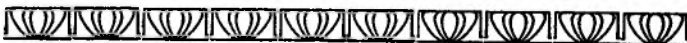
Dada Iancu auzise
Că e om de omenie
Cine pe preotul poate,
Și să-l omenească știe;

Deci se duce la vecina
Cu o glaje străvezie
Și cerșește-o cupă plină
De moare de cea roșie.

Și-ajungând la el preotul,
După sfânta botezare
Îl îmbiă cu beutură
Și cu ceva de mâncare;

Iară bând preotu-i zice:
„Asta nu-i vin înroșit?“
— „O fi fost părinte, taică,
Da-i de mult și s'o borșit“.

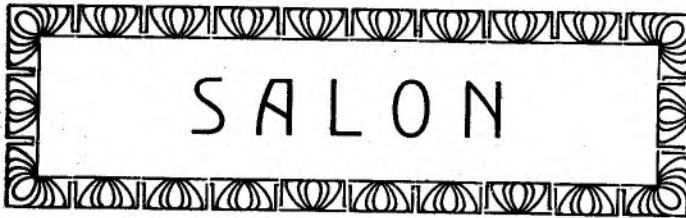
Theodor A. Bogdan,
inv. în Bistrița.

H A Z.

După nuntă, unul din prietenii casei se apropie de tatăl miresei și îi zice încet:

- Știi că ginerele dtale e plin de datorii?
- Zău, nu... N'am știut...
- Sunt sigur... N'a luat pe fata dtale decât să plătească datoriile.
- Și dta nu mai prevestit!
- Dar ce eram prost?... Îmi eră dator zece mii de lei!

Serbările din Sibiu.

I.

Nestrămütata credință în Dumnezeu, care a străjuit pe Români atâtea veacuri, și i-a întărit în multele nevoi îndurate; spiritul de jertfă eșit din această credință — închegat și pornit de oameni cu multă iubire de neam și prevedere în ce va să vie, a găsit întru chiparea și mulțămirea în ridicarea măreței catedrale, zidită din banul obștesc, muncit poate și mai lesne, cea mai mare parte însă cu multă sudoare și cu mult amar. Și în cântece de mulțămire și bucurie s'a sărbătorit sfințirea acestei clădiri — a „acestei zile pe care Domnul a lăsat-o, ca să ne bucurăm și să ne veselim întrânsa“.

Ca o chemare venită din alta parte, ca o chemare dulce și duioasă de mamă — dornică după copiii sei — pătrunzătoare și măiestoasă, astfel s'a revărsat în sărbătoarea zilei de primăvară — cântarea clopotului. Și atunci credincioși veniți din toate unghiurile românismlui, în haine de sărbătoare, cu bucuria în suflet și în ochi, alergau să aducă în templul nou clădit, prinosul bucuriei și mulțămirei lor Aceluia, ce timp de 1800 ani i-a strecurat cu mâna lui puternică prin mulțimea de prăpăștii și strimtori; să-si plece ghenunchele înaintea nemărginitei bunătăți a Lui.

A fost o sărbătoare națională sfințirea catedralei din Sibiu, mulți își vor aduce cu drag aminte de acest act, iar cei din urma noastră vor trebui să țină ca o făclie luminoasă înaintea lor, să strălucască în toate vremurile și din neam în neam. Toate aceste serbări nu se pot scrie în câte-va cuvinte, o parte a lor trebuie simțită, iar fiind spațiul acestei cronici prea îngust pentru desfășurarea lor, mă voi mărgini numai la atingerea momentelor mai însemnate.

Sâmbătă seara în 29 april v. s'a făcut în biserica din suburbiul Iosefin privegherea obicinuită la sfințiri de biserică, fiind de față și I. P. Sf. Sa Mitropolitul Mețianu; iar duminică dimineața, cu un public imens de mare, s'a sevârșit actul sfințirii bisericii de cei doi archiereii: *Metrop. Mețianu* și episcopul *Ig. Papp*, ajutați de archimandriții: *Pușcariu*, *Hamzea* și *Mangra*, de o muțime de asesori, protopopi și diaconi; s'a așezat în rugăciuni și cântări de mulțămire: moaștele și s'a uns cu mir și apă sfințită altarul. Au fost momente înălțătoare, pentru cei ce au asistat la acest act, momente cari au cimentat și mai tare credința în noi, păstrată dela moși-strămoși cu atâtea sfințenie și tărie. După actul sfințirii I. P. Sf. Sa Mitrop. Mețianu într'o cuvântare mult simțită a desfășurat și atins unele momente din istoricul catedralei, a arătat menirea ei, legându-ne de suflet păstrarea credinței și a limbei românești. După aceasta s'a ținut liturghia, unde răspunsurile le-a dat corul mixt, bine instruat și dirigeat de prof. de muzică *T. Popovici*. Intreaga catedrală foarte spațioasă și frumos împodobită (un monument de artă națională) de pictorul *O. Smi-*

ghelschi, a fost ticsită de public, de reprezentanții autorităților politice, militare și bisericești, de o mare parte a preoțimei din archidieceză și de întreg publicul românesc din Sibiu.

După amezai la 2 ore s'a dat doue banchete, unul în „Gesellschaftshaus“, altul în „Hermannsgarten“, la cari au fost de față peste 500 de persoane. S'au ridicat toaste pt. împăratul și regele Francisc Iosif I, pt. Mitrop. Mețianu sub care s'a ridicat biserica-catedrală, guvern, episc. Papp, pt. confesiuni și autoritățile locale, pentru neamul românesc (o grandioasă cuvântare de prof. N. Iorga), pentru archim. Pușcariu, pentru preoțime, popor etc.; multe cuvinte adevărate și frumoase, de care trebuie să țină seamă cei ce le-au auzit și să nu le treacă cu vederea.

La 5 ore s'a reprezentat în »Casa națională« din partea »Societății diletanților rom.« cu concursul artiștilor Z. Bârsan și R. Popea, drama lui Caragiale: »Năpasta«, tot cu persoanele cari au dat-o cu câte-va zile înainte și despre care s'a scris mai amănunțit — după cum am cefit — și în revista aceasta. Reprezentația foarte reușită și mult public ce de abia mai încăpea în sală.

La 8 ore seara s'a făcut un conduct de torțe foarte grandios până la reședința Mitrop. Mețianu, unde dl Cirlea a ținut o cuvântare pentru Metrop. Mețianu și unde s'a cântat din partea corului seminarial un „Imn ocazional“ acompaniat de orchestră. Intreg orașul plutia pare-că într'o flacără mare, toate străzile umplute de popor, o manifestare care de zeci de ani nu s'a pomenit în orașul Sibiu.

Intreg publicul aproape s'a dus apoi la »Conveneria socială«, dată de »Societ. meseriașilor români« din loc, în sala dela »Gesellschaftshaus« unde s'au cântat multe bucăți frumoase de corul meseriașilor, de dna *Crișan* și dsoara *E. Cunțan*, cântărețe cu bun renume și de dsoara *O. Bărdosy* (pian); o serată bine reușită și cercetată.

Luni înainte de amiază »Societatea de lectură Andrei Șaguna« a dat în sala »Casei naționale« un *matinee*, unde pe lângă coruri, bucăți de orchestră și declamație (dl T. Morar), s'a ceit o disertație din istoria bisericii noastre de cler. Ioan Duma (I. Paltin); o lucrare de valoare, scrisă cu multă pătrundere și cu mult studiu, care a adus mare cinste tinărului autor.

II.

Luni la 4 ore d. m. se anunțase conferința dlui prof. *N. Iorga*, care venise mânat de dragostea ce poartă pentru neamul seu și pentru toate manifestările lui; venise din altă țară, pentru-ca să ne spună cuvântul seu înțelept așa cum nu s'a mai auzit la noi.

În sala »Casei Naționale« îndesată de public, după un ropot de aplauze furtunoase și-a început ilustrul bărbat conferința sa, o conferință limpede și curgătoare ca un riu de munte, strălucitoare ca o rază binefăcătoare de primăvară, închegată și puternică ca un zid de peatră. Incepând dela sfințirea catedralei, trece într'o desfășurare admirabilă de idei la acele începuturi de cultură bisericească și literară, ce se formase încetul cu încetul în cursul vremurilor în unele locuri și care pătrunse așa de greu și în alte părți locuite de neamul nostru, din cauza păcatelor în care înotau oamenii acelor timpuri; zugrăvește în trăsături măiestre toate figurile mari, cari au dat în-

ceputului aceluia, haina științei și a adevărului; ne pune în față mersul îmbucurător al literaturii noastre de azi și ne leagă de suflet, cu puterea convingătoare a talentului său, păstrarea limbei românești, atât de lovită și nebăgată în seamă.

„Nu cu petece străine să ne îmbrăcăm, ci cu haina și sufletul țaranului nostru să împodobim și să nutrim productul minții noastre, în limba lui și pentru el să scriem, pentru-ca să ne înțeleagă și să se apropie de noi, de cei ridicăți cu sudoarea muncii lui“.

Au fost și cuvinte aspre, cari ne-au lovit dureros — foarte dureros în suflet; erau păcatele pentru care nu ne poate iertă nimeni și cari trebuie să le ispășim când-va. Dar prin cuvintele calde ce le auziam și prin chemarea aceasta la muncă, pare-că reinviam, pare-că simțiam în noi oțelire și dor de îndreptare, pare-că ne simțiam mai ușor și mai curăți, ca după o spovedanie sinceră.

Am simțit mult cuvintele dlui Iorga și ni le-am însemnat în inima noastră ca slove săpate în peatră, nu pentru-că veniau dela un apostol al neamului nostru, ci pentru-că eră puterea adevărului în ele, pentru-că eră chemarea cea mai sublimă ce o auziam.

Cu concertul »Reuniunii române de muzică« ce s'a dat luni în sala dela »Gesellschaftshaus«, s'a încheiat șirul festivităților din Sibiiu. La asistența unui public cum rar poate are Reuniunea la concertele sale, și-a început programul al căruia punct prim a fost »Irmosul la intrarea în biserică« de *G. Dima*, cel mai mare măiestru al muzicii ce-l avem, la lumina și focul căruia ar putea mulți dintre „cei mici“ să se încălzească și să-și adape din vreme în vreme sufletul însetat.

Piesa aceasta cântată »à capella« nu a fost însă din cele mai reușite puncte ale programului. S'a observat în vocea tenorului o neclaritate, care a jignit armonia admirabilei bucați, lucru care în parte a fost și în »Concertul II bisericesc« de *G. Muzicescu*, piesă de mare valoare artistică, și care ar putea să figureze în toate programele concertelor altor reuniuni române. Bucata aceasta, care pare a fi fost scrisă anume pentru festivități de acestea, a fost mult gustată și aplaudată, interpretare corectă în toate cele 4 propozițiuni din care e compus concertul.

Foarte mult gustată, poate din cauza armoniei bogate și a fineței cu care s'a predat, a fost compoziția plină de melodie a dlui *H. Kirchner* (caracteristica compozițiilor sale): »Mama«, cor bărbătesc cu solo de bariton susținut de dl *U. Damian* în mod satisfăcător, deși în notele de sus i-a lipsit claritatea și duiosia vocei, ce e necesar în acest solo.

Ca o adiere ușoară de vânt primăvărat, astfel au fost cele două coruri mixte »à capella«: »Cântec de Maiu« de *F. A. Gevaert* și »Privighitoarea« de *Mendelssohn Barth.*; două piese cu multă seninătate și cu multe părți duiosae.

„Corul ielelor“ din cantata „In Carpați“ de *H. Kirchner* a fost admirabil executat de dame. Pe lângă o orchestrație bogată, am putut gusta și frumuseța vocei dnei *Vet. Tritean*, care a cântat solo de sopran (Crăiasa ielelor) cu multă măiestrie; o voce de-o claritate și timbru foarte plăcut, de-o estenziune mare și destul de puternică pentru ori-ce sală de concert. În aria lui *Gavriil* din oratoriul „Creațiunea“ de *Ios.*

Haydu ne-a dat o incontestabilă dovadă de talentul și școala muzicală, prin care-și stăpânește vocea, acest mărgăritar, de care e păcat să rămână ascuns într'un oraș.

Dna *Valeria Beu* în aria din opera „Nunta lui Figaro“ de *W. A. Mozart*, a satisfăcut pe deplin, prin vocea sa curată, publicul ascultător, și a făcut progrese frumoase în arta cântării.

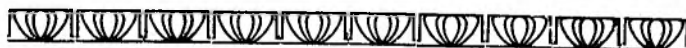
Primul debut într'un concert mai mare al dlui *A. Medrea* a fost unul din cele mai reușite ce poate avea un cântăreț tinăr și aplauzele furtunoase ce au urmat debutului său, au fost lauri binemeritați. *Di Medrea*, în aria lui *Sarastro* din opera „Fluerul fermecat“ de *Mozart*, s'a ridicat cu multă voinicie din acest solo greu de bas și vocea dsale profundă, de un timbru curat și frumos, prin școală sistematică poate ajunge la succese mari.

Punctul culminant al acestui concert a fost fără îndoială „Mama lui Ștefan cel mare“, baladă pentru soli, cor și orchestră de *G. Dima*, una din cele mai reușite și inspirate compoziții a măiestrului român, unde prin grandetea melodiei și puterea tonurilor, electrizează și înalță sufletul ori-cărui ascultător. Toate părțile de cor și orchestră au fost foarte frumos executate și au culminat în finalul comp. (parte de o putere maiestatică), unde ne-am convins pe deplin de frumuseța vocilor de care dispune această reuniune. Solurile bine predate (alt dșoara *Elena Cunțan*, bariton: dl *Isaia Popa*) au ridicat mult succesul acestei bucați.

Nu putem să încheiem, ca să nu aducem cele mai mari omagii dirigentului *H. Kirchner*, care prin muncă neobosită și prin dragostea arătată față de arta și cultura noastră muzicală, ridică tot mai mult, în fața tuturor, bunul renume al acestei reuniuni, care poate să se țină pe dreptul, în urma dovezilor ce ne-a dat, ca cea dintâi reuniune românească de muzică.

Sibiiu, maiu 1906.

Giotto.

La mormântul lui Vodă-Cuza.

O clipă apărut-ai în plaiul vecinicii
Și vecinice, mari fapte lăsat-ai României,
Năltând din părăsire antica-i demnitate
Prin magica *Unire* și sacra *Libertate*.

Sunt nume destinate, ca numele tău mare,
Să stee neclintite pe-a timpului hotare
Și vecinic să răspândă o falnică lumină
Pe secolii ce 'n umbră, trecând, li se închină.

V. Alecsandri.

Călătorul care pleacă din Iași pe drumul ce duce spre Pașcani, zărește din fuga trenului, apropiindu-se de *Ruginoasa*, palatul și mormântul lui *Vodă-Cuza*. Și dacă acel călător are amintiri istorice, îl cuprind fiorii unei adânci admirații și inima îi bate mai tare când știe că peste câte-va clipe va putea privi de aproape locul de odihnă al celui mai mare Domn Român.

Un astfel de simțământ m'a cuprins în dimineața zilei de 2/15 maiu 1906, când o mână de oameni de inimă și de tineri entuziaști au pornit să-și depună

prinosul lor de recunoștință pe mormântul marelui Domn.

Au trecut treizeci și trei de ani de când a murit Cuza-Vodă și în jurul lui a domnit și domnește o jalnică uitare. Timp de treizeci și trei de ani nimeni nu s'a gândit să ingenuche pe mormântul lui Cuza, cum s'ar fi căzut. Timp de treizeci și trei de ani nimeni din aceia care s'au părădat la frânele guvernului nu și-au adus aminte că au o mare datorie de împlinit către acela care a pus temelii României Contemporane. Uitare și nerecunoștință!

Și pe când cei mai neînsemnați bărbați preinși „politici” despre care astăzi nimeni nu mai pomenesc, își au statui peste statui și busturi peste busturi, marele Cuza n'are nimic. Și pe când lumea noastră politică se perde în marea lingușirii și a josniciei, marele Cuza doarme adânc într'o uitare ce nu i-se cuvenia, batjocorindu-i-se numele și amintirea și luându-i-se umbra drept armă politică.

Zădarnic vor spune unii — pentru că așa le cere interesul — ori că gloria lui Cuza nu e adevărată, ori că el n'a făcut mai nimic, ori că a făcut prea puțin. E zădarnic! Căci amintirea lui domnește vie și măreață printre toți sătenii României Libere — aceia cari alcătuesc adevărata populație românească. Cum nu l-ar admira acești bieți oameni simpli pe liberatorul lor, pe care s'au deprins a-l privi ca un adevărat părinte? Dar glasul lor e prea slab, nevoile și mizeriile de care suferă, cruzimea cu care sunt exploatați, lipsa de conducători luminați, îi oprește de a se manifesta.

Nu voim prin acest articol să arătăm care e rolul și care-s faptele ce le-a îndeplinit Cuza în istoria contemporană. Martora stă istoria nepărtinitoare, cum și scrierile contemporanilor cu care Cuza a lucrat împreună. Nu poate fi însă un român care să tăgăduiască și să micșureze meritele lui Cuza prin preinse nimicuri. Cuza era român, eșit din mijlocul națiunii, simțind adânc românește și înzestrat cu o mare abnegație. Soarta l-a chemat la îndeplinirea unor mari fapte. Adus la domnie în niște împrejurări atât de nesigure dela deslegarea cărora atârna ezistența patriei sale, dându-și bine seamă de ce trebuia să facă, a izbândit totdeauna în potriva piedicilor lăuntrice, cât și acelor de afară. Faptele lor sunt fapte de acelea pe cari nici un Domn nu le-a îndeplinit, pe urma lor... Unirea, împrăștierea țăranilor, secularizarea averilor monăstirești, pentru a nu aminti decât câteva — s'a ridicat în urmă Regatul. Scoateți marele lui acte și mai cu seamă *Unirea* și răspundeți fără șovăire în ce stare s'ar afla astăzi cele două Principate supuse Porței?

Iată de ce această măreață figură n'a trebuit uitată, necum batjocorită, timp de treizeci și trei de ani.

Iacă de ce din nerodnicile și josnicile patimi politice, din micimea prezentului, când piticii triumfă, privim cu o nețărmită mulțumire izbânda unui gând de trezire a conștiinței naționale. Și iacă de ce în ziua de 2/15 maiu — memorabila aniversare a loviturii de stat — s'a făcut cel dintâi pelerinaj la mormântul lui Vodă-Cuza. Puțini s'au dus, dar numărul nu are însemnătate. Câțiva oameni cu inimă curată și conștiință de o datorie fac mai mult decât o mulțime prefăcută și nevrednică dusă de un curent. E destul că gândul acesta de redesteptare și chemare a pornit dela câțiva oameni care știu să prețuiască fap-

tele eroilor naționali. Acest pelerinaj e de cea mai mare însemnătate pentru-că e *intâiul*. El va aduce altele mai mărețe care vor risipi uitarea ce domnește împrejurul acestei figuri.

Însă pe lângă sentimentul de admirație și de cernicie, inima mea s'a umplut și de jale. Parc, biserică, palat zac în cea mai mare ruină. Și cine va putea spune, că mormântul de asupra căruia se ridică o simplă cruce albă, e mormântul lui Cuza?

Par' c'ar fi trecut pe acolo o mână pustiitoare de barbar, care batjocorind aceste locuri sfinte, a voit să destrugă și să șteargă amintirea strălucitului Domn...

Nimene nu s'a gândit că aceste locuri sunt *locuri istorice* și față de ele în alt chip trebuie arătată recunoștința unui neam, nu lăsând ca dudăul și buruienile să crească pretutindene, nici ca palatul să se dărâme și nici ca frumoasa și rodnică moșie să fie dată în stăpânirea unui arendaș jidov, în mâna căruia țăranii din satul lui Cuza-Vodă să devie niște unelte de exploatare și asuprire sistematică.

Palatul, reparat, trebuie păstrat neatins pe dinlăuntru cât și pe dinafară, în stilul lui gotic; biserica reparată și ea, parcul îngrijit; iar osâmintele scumpului Domn puse din nou în cavoul din biserică, de unde au fost scoase la 1838 și înmormântate afară sub crucea albă.

Aceasta ar fi o datorie a statului — o datorie cât mai neîntârziată: de a da vecinicei locuințe a lui Cuza strălucirea ce i-se cuvine, căci recunoștința e cea dintâi trebuință a unui popor împodobit cu cele mai alese daruri.

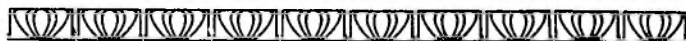
Umbra lui Cuza va fi atunci împăcată...

Fericiți vor fi aceia, care mândri de o datorie sfântă ce au de îndeplinit, în fiecare an la 2/15 maiu vor merge cu inima curată să ingenuche pe mormântul aceluia ce a făcut *Unirea*.

An cu an, vâlul de uitare și de nepăsare va fi cu desăvârșire aruncat, iar chipul lui Cuza se va înălța măreț și viitorul îl va arăta într'o aureolă mai strălucită!

Iași 3/16 maiu 1906.

Alexandru A. Naum.

LITERATURĂ.

Academia Română a ținut vineri la 5/18 maiu ședință publică, în care dl dr. I. Marinescu a cetit comunicarea sa: „Cercetări asupra regenerării nervoase”. Dsa a insistat îndeosebi asupra transplantării nervilor și ganglionilor, afirmând că ea nu se poate face decât între animale de aceeași specie. Incercările pentru regenerarea nervoasă nu sunt încă decât la început; se speră însă că cu timpul vor putea da rezultate îmbucurătoare. — Apoi, Academia a ținut o ședință intimă, discutând chestiunea participării sale la serbările jubilar.

Numul Românesc. Dl N. Iorga va scoate sub titlul acesta la București, la 10/23 maiu, o revistă politică închinată numai intereselor neamului și cu totul străină de personalitățile sau grupările politice. Va da rubrici permanente în chestia națională, țărănească,

economică, școlară și culturală. Va avea corespondențe românești din toate părțile României. Caietul de o coală, apărând joia și duminica, costă 15 bani. Pe un an: 15 lei în țară și 17 în străinătate. Abonamentele se pot face de pe acum la redacția „Sămănătorului“.

O nouă carte de rugăciuni românească. Lipsa unei cărți de rugăciuni în limba română se simtește de mult. În deosebi au simțit lipsa aceasta cei de religia gr. cat. Anunțăm deci cu plăcere că dl *Ioan Genț*, distinsul orator bisericesc, protopop gr. cat. în Oradea-mare, a scos la lumină, cu aprobarea și binecuvântarea Pr. SSale episcopului dr. Demetriu Radu, sub titlul „Mângâierea creștinului“ o carte de rugăciuni pentru credincioșii gr. cat., din cărțile rituale ale bisericii orientale și din alte cărți de pietate. Această carte de rugăciuni are un conținut de 462 pagini. Un format drăgălaș. Cuprinde rugăciuni de dimineața, de seara, rugăciunile mesei, rugăciuni la s. liturgie, rugăciuni înainte și după mărturisire, înainte și după cuminecătură, Devoțiune către Isus Cristos, Acatistul Domnului nostru Isus Cristos, Acatistul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, Paraclisul, Canon de rugăciune către ingerul păzitor al vieții omului, Canon de rugăciune către Puterile cerești și către toți sfinții, rugăciuni diverse pentru toate ocaziunile, urmarea sfinței și dumnezeieștii liturgii, câteva meditațiuni din cartea lui Toma de Kempis „despre imitațiunea lui Cristos“, din „Philothea“ sfântului Francisc Saleziu, și din cărțile sfântului Alfonz Liguori, rugăciuni și cântări la cununie; cântări bisericești la utrenie, Polieleul, Psalmii aleși și pripelele, Catavasiile, cântări la însurat și la înmormântare. Afară de acestea, în multe locuri sunt intercalate între text scurte instrucțiuni despre rugăciune, despre ss. taine, despre purgator, precum și explicațiile numelor unor cântări și rugăciuni ce obvin în rit, cum sunt: litie, polieleu, utrenie, doxologie, acatist, scl. Cartea, tipărită frumos în tipografia „Patria“ din Oradea-mare, întocmită astfel, încât e în stare a satisface pretenziunile inteligenței culte, chiar așa, ca lipsurile sufletești ale credincioșilor dela țară: a apărut în doue ediții: 1) populară, prețul trimis pe poștă 1 cor. 30 fil.; 2) ediție mai fină, cu felurite legături elegante, trimisă pe poștă, începând dela 3 cor. 35 fil. până la 8 cor. 45 fil. De vânzare în Oradea-mare, la autorul pe care îl felicităm și-i urăm succes.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

Concert și teatru dat de meseriașii români din Budapesta. Meseriașii români din Budapesta au aranjat la 19 maiu n., în sala restaurantului Plasticon (Andrássy-ut 69) concert și teatru în favorul Reuniunii „Meseriașilor Români“ din Budapesta. Programul: 1. Cuvânt de deschidere, rostit de Dim. Birăuțiu. 2. Motto și „Sună buciul“ cor bărb., cântat de corul meseriașilor. 3. „Noi vrem pământ“ poezie de G. Coșbuc, declamată de dl Petru Ponta. 4. „Taci bărbate“ de Vidu, cor bărb., cântat de corul meseriașilor. 5. „Ah, of, mor“, romanță, solo cântat de dl Nicolae Neagoe. 6. „Puișorul“ cor bărb., cântat de corul meseriașilor. Corul a fost instruit și condus de dl Nicolae Ștefu, inv. în Arad. II. „Sărăcie lucie“, comedie populară într'un act de Iosif Vulcan. După teatru dans.

Concert românesc în Gherla. Din Gherla vine o știre care surprinde plăcut lumea română, căci de acolo de un pătrar de secol nu prea sosesec asemenea informațiuni îmbucurătoare. Iată ce are să se întâmple. Reuniunea română gr. cat. de cântări de acolo va da la 27 l. c. un concert în sala cea mare a otelului „Coroana“. Programul concertului e următorul: 1) „Sfânt sfânt“ de G. Dima, cor mixt în 4 voci executat de 50 coriste și coriști. 2) „Noi“ de O. Goga, declamație de dșoara Lucreția Suciu. 3) „Trecui valea“ de I. Mureșianu, cor mixt. 4) „Noi vrem pământ“ de G. Coșbuc decl. de Vasile Moldovan. 5) „Foaie verde fir de nalbă“ cor mixt pe 6 voci. 6) „Dușmancele“ de G. Coșbuc decl. de dșoara Aurelia Butuza. 7) „Bariton solo“ doine populare cântate de dl Anton Domide, profesor la preparandie și dirigintele corului, acompaniat de orchestră. 8) „Jidani la bătaie“ de T. Speranță recit. de Iosif Schuller. 9) „Hora Sinaiei“ de G. Ventura cor mixt. 10) „Sună buciul d'alarmă“ cor mixt.

Reprezentare teatrală în Bucium-Șasa. Tinerimea română din Bucium-Șasa a dat la 24 maiu n., o reprezentare teatrală. S'au jucat piesele: „Un amor neastâmpărat“ comedie într'un act prelucrată de I. D. Malla și „O noapte furtunoasă“ comedie în doue acte de I. L. Caragiale.

Concert și teatru în Bozovici. Corul vocal bisericesc gr. or. român din Bozovici a aranjat la 11/24 maiu concert și reprezentare teatrală. Corul a cântat cinci piese; apoi s'a jucat „Vlăduțul mamei“ sau „Bucovna n'a învățat“ comedie cu cântece într'un act de Ioan Lupescu.

Teatrul din Craiova. În urma stăruințelor dlui Grigore D. Gavrilescu, președintele teatrului Național din Craiova, primăria acestui oraș a cumpărat localul teatrului Teodorini care se află afectat la Banca de scont și la Creditul Urban. Societatea dramatică a și înaintat din beneficiul acestei stagiuni suma de 32.000 și va continua a plăti în fiecare an ratele până când teatrul Teodorini va deveni proprietatea societății dramatice.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Noul director al liceului din Turnu-Severin. Aflăm cu bucurie, că dl dr. *Dimitrie Horvat*, mai de mult profesor la institutul pedagogic din Arad, apoi trecut la România, profesor la liceul Traian din Turnu-Severin, a fost de curând numit director al aceluia liceu. Liceul acesta este unul din cele mai renumite institute de cultură ale României, deci a fi numit director al lui va să zică o distincțiune. Noi Români din Oradea-mare avem și o bucurie specială, căci noul director al liceului Traian din Turnu-Severin este fiul orașului nostru, unde părintele seu a fost paroc gr. or. român. Ii trimitem dar cu plăcere felicitările noastre.

Doctori noi. Dl *Teodor Moisil*, fiul profesorului în penziune dr. Constantin Moisil din Năseud, — și dl *Emil Pop* din Decea au fost promovați la universitatea din Cluj, doctori în științele juridice. * Dl *Iuliu Moldovan*, fiul protopopului din Mediaș, a fost promovat la universitatea din Praga, doctor în medicină.

Consistorul diecezan din Caransebeș s'a restaurat în sinodul extraordinar ținut în septămăna trecută astfel: *Senatul bisericesc*. Onorar: Ioan Pop. *Senatul*

școlar. Ordinar: Dr. Dimitrie Cioloca. Onorari: Andreiu Ghidiu, Mihail Juica, Trifon Miclea, Patriciu Drăgălina, Titu Hațieg, Ioan Marcu, George Martinescu, Ioan Nedelcu, Iosif Stoieneț. *Senatul episcopesc*. Ordinar: Aurel Moaca. Onorari: Dr. Petru Barbu, Ioan Pinciu, Spiridon Șandru, Ioan Budințian, Constantin Burdia, Iulian Ianculescu, dr. George Dobrin, dr. Petru Zepeneag, dr. Mihail Brădicean.

Cenzură de profesor. Dl *Aurel B. Gaja*, absolvent de teologie și filosofie, a făcut la universitatea din Cluj cenzură de profesor din istorie și geografie.

La universitatea din Cluj dsoara *Eleonora Leményi* din Sibiu a făcut cu succes laudabil examenul fundamental la facultatea filozofică.

CE ENOU?

Hymen. Dl *Dimitrie Simea* învățător dirigent în Comlăuș, comitatul Arad, se va cunună la 27 maiu cu dsoara *Rozalia Papp*, fiica funcționarului Ioan Papp în Arad. — Dl *Dragutin Milcovici* și dsoara *Florica Ciurcu* s'au cununat la 20 maiu în biserica Sf. Adormiri din cetatea Brașovului. — Dl *Pavel Secheșan* v. notar în Petrovoselo s'a logodit cu dsoara *Catinca Popescu* inv. abs. din Marcoveț. — Dl *Petru Geleșan* și dsoara *Veturia Dorca* s'au logodit la Lugoj.

Serbarea de 40 ani de domnire a regelui Carol și de 25 ani ai României ca regat s'a aranjat la București în săptămâna trecută cu pompă strălucită. Festivitatea a început marți la 9/22 maiu și s'a încheiat sâmbătă. Ziua cea mai importantă a fost, firește, mercuri, când după ce întiu ministerul ș-a prezentat felicitările la Palat, s'a serbat la mitropolie Te Deum. Regele, regina, prințul, prințesa au fost petrecuți acolo dela Palat de un cortegiu nesfârșit, în care falfăiau drapelele tuturor regimentelor de trupă, cântau muzi-

cele militare, câtă vreme 101 de salve de tunuri salu-tau mărețul act. Sosind, metropolitul a prezintat regelui evanghelia și crucea. Apoi s'a serbat Te Deum. După terminarea acestuia, președintele consiliului de ministri a cetit și prezintat regelui și reginei documentul comemorativ al serbărilor, care a fost semnat de suverani, de principii, de mitropolitul și de alți fruntași. În urmă s'a pus sigilul statului și regele l-a predat ministrului de culte, pentru a-l păstră în archiva statului. De aici regele, regina, și toți s'au coborit la statua lui Mihai Viteazul, unde a urmat o splendidă defilare a armatei. După miazăzi la 3 primirea corpului diplomatic la Palat. De cătră seară s'a dat mese tuturor primarilor și veteranilor veniți din țară. Joi înainte de amiază primirea la palat a sinodului, a președinților corpurilor legiuitoare, a consiliului comunal etc. La 2 reprezentații gratuite la Teatrul Național, la Teatrul Lyric și la Ateneu. Seara orașul iluminat și focuri de artificii la Cismegiu. Vineri și sâmbătă o mulțime de recepțiuni la Palat a încheiat serbarea. Luni s'a publicat în Monitorul oficial un mesaj regal privitor la serbările jubulare.

Conferență literară română în Viena. Dl Papahagi, originar din Macedonia, care a publicat mai multe scrieri privitoare la aromâni, a ținut zilele trecute o conferență în Viena, respunzând la atacurile grecilor. Dl Papahagi a arătat originea Aromânilor, a vorbit de coloniile romane și a descris barbariile grecești.

Apel. Ii rog pe toți foștii mei colegi, cu cari împreună am dat examenul de maturitate în anul 1896, la gimnaziul din Beiuș, ca în înțelesul pactului nostru să ne întrunim la Beiuș în 5 iunie n., 1906, pentru sărbarea aniversării de 10 ani a examenului nostru de maturitate. Întâlnirea la gimnaz dimineața la 7 și 1/2 ore; programul detaliat se va comunica la întâlnire. Cu dragoste de frate dr. *Iuon Papp* avocat în Brad.

Proprietar, redactor respunzător și editor: **IOSIF VULCAN** (Str. Aldás nr. 14/296 b).

„BIHOREANA“

Institut de credit și economii societate pe acții.

CENTRALA ÎN ORADEA-MARE.
— FILIALA ÎN TINCA. —

CAPITAL SOCIAL 600.000 cor.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de $4\frac{1}{2}\%$. Darea după interesele de depuneri o plătește institutul.
2. Acoardă împrumuturi ipotecare.
3. Acoardă împrumuturi simple țărănești pe obligațiuni cu cavenți (credite personale țărănești).
4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretenziuni sigure cătră casse publice cu scadențe fixe.
5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).
6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire hipotecară, sau de alta natură.
7. Ingrijeste afaceri economice și toffelul de afaceri de bancă.

DIRECȚIUNEA.